

HİVAYRIMSIZ
DiL KILAVUZU

Avrupa Birliği **sivil düşün**

Hazırlayan

Oğulcan Yediveren
o.yediveren@gmail.com

Editörler

Barış Ozan Kaya
baris@pozitifdayanisma.org
Ali Aliyev
ali@pozitifdayanisma.org

Katkıda Bulunan

Berkay Erdaş

Kapak & Sayfa Tasarımı

Pelin Kalkan
www.piudesignads.com

Baskı & Cilt

Atalay Kon. Matbaa ve Reklam İnş. Turz.
San. ve Tic. Ltd. Şti. / Zübeyde Hanım
Mah. Süzğün Sok. No:7
İskitler-Altındağ/Ankara

Yayın Tarihi

Aralık 2021

“Bu yayın, Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı kapsamında Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır. İçeriğin sorumluluğu tamamıyla Pozitif Dayanışma'ya aittir ve AB'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.”

Giriş	02
Bana Öyle Deme Böyle De!	04
Sıkça Sormamamız/Söylemememiz Gereken Sorular & İfadeler	10
Pek Merak Edilenler	15

GİRİŞ

Günümüzde HIV’i medikal bir bağlamın dışında, sosyal bir mesele olarak da görmek gerekir. Okul müfredatlarında, kapsamlı ve kapsayıcı cinsel sağlık eğitimlerinin olmamasından kaynaklı kişilerin güvenilir ve bilimsel bilgilere erişimleri kısıtlanıyor. Bu bilgi erişiminde karşılaşılan engeller dolayısıyla kişiler, HIV ile ilgili güncel bilgilerden habersiz kalarak, önyargı ve nefret içeren düşünceleri ve ifadeleri yeniden üretmeye veya üretilenleri desteklemeye devam ediyor. Doğru ve bilimsel olmamakla birlikte ayrımcı olan bu ifadeler, HIV ile yaşayanların maruz bırakıldığı ayrımcılık ve damgalamanın

önemli bir nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. HIV ile yaşayanların açılabilceği güvenli alanların eksikliği dolayısıyla açılmaması ve arkadaş ortamlarında herkesin HIV negatif varsayılması, HIV ile yaşayanların kendilerini gerçekleştirememelerine sebep olmaktadır. Bulunulan ortamda HIV ile yaşayan birisinin olması veya olmamasından bağımsız, HIV ile ilgili söylem üretirken dikkat edilmesi gerekenler için bu broşürü hazırladık. HIVayrısız bir dil kullanmak için bu broşürü okuyabilir ve paylaşabilirsiniz. Değişim dilde başlar!

BANA ÖYLE DEME BÖYLE DE!

- **HIV virüsü/HIV hastalığı deme HIV/HIV enfeksiyonu de!**

HIV terimi “human immunodeficiency virus” ifadesinin baş harflerinin kısaltılmasından oluşmaktadır. “Human immunodeficiency virus” ifadesinin Türkçesi ise “insan bağışıklık yetmezliği virüsü”dür. HIV teriminin son harfi “virüs” kelimesini temsil ettiği için “HIV virüsü” ifadesi, dilbilgisi açısından yanlış bir kullanımdır. Ayrıca, HIV kısaltması halihazırda virüs kelimesini içerirken, virüs kelimesinin tekrar vurgulanması kelimeye atfedilen olumsuz anlamları çağrıştırır. Bu ifade, HIV ile yaşayanlara yönelik ayrımcı söylem ve davranışların ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilir.

- **AIDS mikrobu/AIDS virüsü deme AIDS de!**

HIV, kişilerin bağışıklık sistemlerinin düzgün bir şekilde çalışmasını engelleyebilen bir virüstdür. HIV ile enfekte olmuş kişiler tedavi almadıkları sürece bağışıklık sistemleri zamanla daha işlevsiz hale gelir. Tıp, HIV’in bağışıklık sistemine verdiği zararın boyutlarına göre üç aşama belirlemiştir ve bunlardan sonuncusu AIDS

olarak isimlendirilir. AIDS terimi, “acquired immunodeficiency syndrome” ifadesinin kısaltmasıdır. Bu ifadenin Türkçesi “edinilmiş bağışıklık yetmezliği sendromu”dur. Yani, AIDS ve HIV aynı şeyler değildir. Dahası, AIDS, bir virüs veya mikrop değildir. AIDS, HIV’in aşamalarından biridir. Bu sebeple “AIDS mikrobi/AIDS virüsü” kullanımı tıbbi açıdan doğru bir kullanım değildir.

- **HIV’e yakalanmak deme HIV ile enfekte olmak de!**

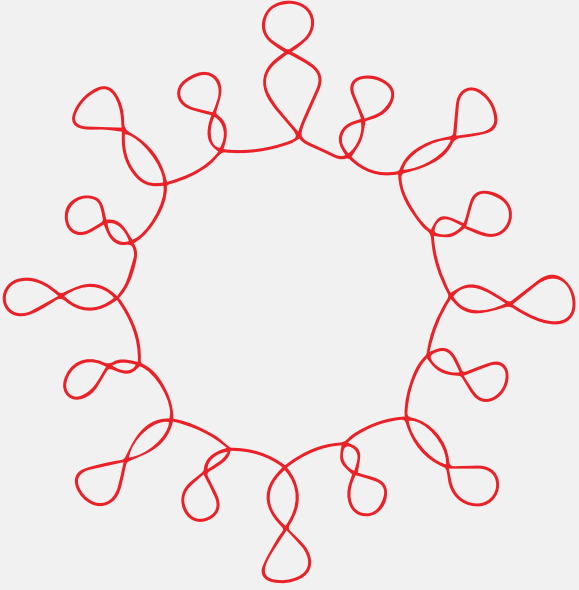
HIV’e yakalanmak ifadesi, HIV ile insanların kurduğu ilişkiyi çarpık bir şekilde yansıtan bir betimlemedir. Her şeyden önce, HIV bir virüstür. Bizi kovalamaz veya insanlar HIV’den kaçmazlar. Virüsler insanlara zarar vermek üzere bilinçli bir şekilde hareket etmezler. Ancak, insanlar biyolojik yapıları vb. dolayısıyla, bazı virüslere karşı daha savunmasız olabilir. Dolayısıyla, enfeksiyonlar insan yaşamının olağan birer parçasıdır. HIV’in bizi kovaladığı şeklinde bir betimleme, bu basit gerçekleri çarpıtarak HIV’i etken, bizleri ise edilgen pozisyona koyar. Ancak, günümüzde HIV ile yaşayanlar tedavi alarak yaşamlarına herkes gibi devam edebilirler veya HIV ile enfekte olmamış kişiler PReP, kondom vb. korunma yöntemlerini kullanabilirler.

- **HIV’li/AIDS’li/HIV taşıyıcısı deme HIV ile yaşayan/AIDS ile yaşayan de!**

HIV epidemisinin başladığı 1980’li yıllarda, HIV’in yol açtığı hastalıklar sebebiyle birçok kişi yaşamını kaybetti. Bu yıllarda medya, devlet yetkilileri ve uzmanların ürettiği damgalayıcı ve ayrıştırıcı söylemler sebebiyle, HIV toplumların gözünde ölüm ile eşdeğer tutuldu. HIV’in ölüm ile eşdeğer tutulması, hem HIV ile enfekte olmamış kişiler üzerinde, HIV’e ve HIV ile yaşayanlara karşı somut gerçekliklere dayanmayan akıl dışı bir korkunun oluşmasına sebep oldu, hem de bu yıllarda HIV ile enfekte olmuş ve hayatta kalmış kişilerin hikayelerini görünmez kıldı.

Günümüzde, HIV’in ölüm ile birlikte anılması HIV ile yaşayanların deneyimlediği ayrımcılık ve damgalamanın hala önemli kaynaklarından biri. “HIV’li/AIDS’li” gibi tanımlamalar ise bu damgalamanın bir devamı niteliğinde. Böylesi damgalayıcı tanımlamalar, HIV ile yaşayanları, her biri birbirinden farklı özelliklere sahip ve teker teker saygınlığı hak eden insanlar olarak görmek yerine, onların bir virüs ile eşdeğer tutulmasına sebep oluyor ve bir kişi olarak görülmesinin önüne geçiyor.

BANA ÖYLE DEME BÖYLE DE!

HIV taşıyıcısı tanımlamasında ise HIV'in taşınması gereken bir yük vb. olduğuna dair bir varsayım var. Halbuki, HIV bir yük, ağırlık ile eşdeğer tutulamaz. Günümüzde etkili tedaviler sayesinde HIV ile yaşayanlar yaşam süreleri ve kaliteleri azalmadan hayatlarına devam edebiliyorlar. Tam da bu sebeplerle HIV aktivistleri, HIV ile yaşayanları HIV'e indirgemeyen ve yaşam vurgusu taşıyan "HIV ile yaşayan" ifadesini tercih etmektedirler.

- **HIV bulaşması/HIV kapmak deme HIV geçişi/HIV aktarımı de!**

Bulaşmak kelimesi çoğunlukla kirli/pis gibi algılanan ve isteğimiz dışında bizimle temas eden şeyleri anlatmak için kullanılır. Kapmak kelimesi ise, bir şeyi ansızın yakalamak, bir anda çekip almak anlamlarında kullanılır. Bu kullanımlardan ilkinde HIV, kirli/pis gibi şeylerle eşdeğer tutuluyor ve HIV ile enfekte olmak, istenmeyen bir durum olmasına rağmen buna engel olunamadığı gibi olumsuz bir anlam yaratıyor. İkincisinde ise HIV ile yaşayanların HIV’i yakaladığı/çekip aldığı bir betimlemeyle, HIV ile enfekte olmanın sorumlusu olarak yine HIV ile yaşayanlar ifade ediliyor. Böylesi bir tanımlama, HIV ile yaşayanların deneyimledikleri ayrımcılık, damgalama, şiddet ile birlikte sağlık sorunları gibi olumsuzlukları hak ettikleri anlayışını doğurabiliyor. HIV aktivistleri, HIV ile yaşayanların ne kurban ne de suçlu olmadıklarını, HIV ile yaşamının toplumsal yaşamın olağan bir parçası olduğunu dile getirirler. Bu sebeple “bulaştırmak/kapmak” gibi kelimeler yerine daha nötr anlamlar taşıyan “geçiş/aktarım” gibi kelimelerin kullanımını önerirler.

- **Hasta deme danışan de!**

Gelişen ve gelişmekte olan güncel

tedavilerle, HIV ilacına düzenli erişebilen kişiler, hayatlarına kaldıkları yerden sağlıklı bir şekilde devam edebiliyorlar. “Hastalık” kelimesi TDK’da: “organizmada birtakım değişikliklerin ortaya çıkmasıyla sağlığın bozulması durumu” şeklinde tanımlanmaktadır. HIV ile yaşayanlar, tedaviye erişebilirlerse sağlıkları bozulmaz. Bu sebeple HIV ile yaşayanlar, tedavi aldıkları sürece hasta da değildirler.

- **Mağdur deme hayatta kalan de!**

HIV, günümüzde gelişmiş tedavi yöntemleri var olmasına rağmen hala zihinlerde ölüm ile eşdeğer tutulmaktadır. HIV’in getirebileceği sağlık sorunlarına karşı yapılabilecek hiçbir şey olmadığı ve ölümün kaçınılmaz olduğu fikri HIV ile yaşayanların, “mağdur” veya “kurban” olarak görülmesine yol açabilir. HIV eşittir ölüm inancı, HIV ile yaşayanlara karşı üretilen damgalama ve ayrımcılığın önemli kaynaklarından birisidir. Üstelik bu yanlış inanış, HIV ile yaşayanların tanı aldıkları süreçte, kendilerini çaresiz hissetmesine ve beraberinde birçok psikolojik sorunu deneyimlemesine sebep olmaktadır. HIV’in ölümcül olduğuna dair yanlış inanışın yarattığı bu olumsuzluklara engel olabilmek için, “mağdur” tanımı yerine, yaşamı hatırlatan “hayatta kalan” tanımı tercih edilmelidir.

SIKÇA SORMAMAMIZ/ SÖYLEMEMİZ GEREKEN SORULAR & İFADELER

- **HIV pozitiflerin sevgilisi olamaz/HIV ile yaşayanlar yalnız kalır/HIV pozitif biriyle birlikte olursan sen de pozitif olursun!**

Bu ifadelerin kökeninde, HIV ile yaşayanlarla seks yapmanın veya HIV ile yaşayanlarla aynı sosyal ortamı ve havlu, çatal gibi kişisel eşyaları paylaşmanın, kaçınılmaz bir şekilde diğer kişinin de enfekte olmasıyla sonuçlanacağına dair yanlış bir varsayım yatmaktadır. HIV, aynı sosyal ortamı ve kişisel eşyaları paylaşmakla aktarılmaz. Dahası, düzenli tedaviye erişebilen HIV ile yaşayanların, HIV negatif partnerlerini enfekte etmeleri mümkün değildir. HIV ile yaşayanlar, tanı aldıktan sonra da tatmin oldukları cinsel ve romantik birliktelikler kurabilirler. HIV, HIV ile yaşayanların cinsel ve romantik birliktelikler kurmalarının önünde bir engel değildir.

- **Ben seni böyle BİLE seviyorum!**

HIV ile yaşayanlara söylenen bu tip cümleler, HIV ile yaşayanları sevmenin ancak onların HIV statülerine “rağmen” yapılabilecek ve HIV pozitif olmanın “kötü”

bir Şey olduğu varsayımını içerir. Bu tip cümleler iyi niyetli gibi gözükseler de, HIV ile yaŐayanlarda “Őefkat” duygusu uyandırmak yerine, onları ötekileŐtirilmiŐ hissettirebilir.

- **Ben senin sevgilinim, benimle HIV statn paylaşmak zorundasın/Bana bile HIV statn sylemeyeceksen kime söyleyeceksin/Bana güvenmiyor musun?**

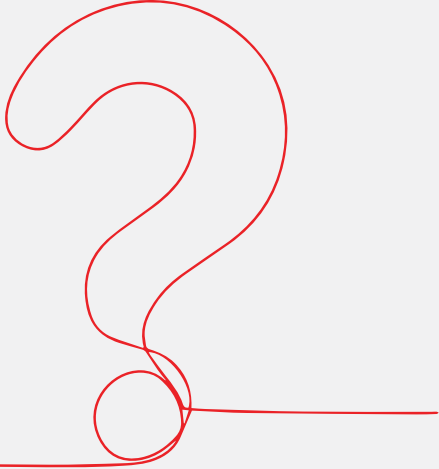
HIV ile yaşayanlara karşı, ayrımcılık ve damgalama toplum içerisinde çok yaygındır. HIV ile yaşayanlar, aileleri ve partnerleri tarafından sıkça ayrımcılık ve damgalamaya maruz bırakılmaktadır. Bu sebeple, HIV ile yaşayanlar statülerini çevrelerine açıklamak istemeyebilirler. HIV ile yaşayanların HIV statüleri hakkında açık olmalarını istiyorsanız, bu tip ifadelerle baskı kurmak yerine, kişilere ayrımcı söylem ve davranıŐlardan arındırılmıŐ güvenli bir alan sunmayı deneyebilirsiniz. Ancak yine de, HIV statüsü kişisel bir sağlık durumudur. Güvenli alanların olması, kişilerin bu alanlarda HIV statülerini açıklamak zorunda oldukları anlamına gelmez.

- **Korunmuyor muydun/Neden dikkat etmedin/Kaç kişiyle yattın da sana bulaştı?**

Bu tip cümleler, HIV ile yaşayanların HIV epidemisinin sorumlusu olarak görülmesine sebep olur ancak, HIV epidemisi bir halk sağlığı meselesidir. HIV'in yayılımı bireylerin sorumsuzluğunun değil, devletin ve sosyal politikalarının, HIV'in önlenmesine ve HIV temelli ayrımcılığa dair gerekli politikaları kapsamamasının bir sonucudur. Bir halk sağlığı sorunu olan HIV epidemisi için, HIV ile yaşayanları sorumlu tutan bu tip cümleler, HIV ile yaşayanlara karşı ayrımcılık ve damgalamaya zemin hazırlar.

- **Peki nasıl oluyor da bana da bulaşmayacağını düşünüyorsun/Düşük bir ihtimal de olsa bulaşma durumu varmış, sen bilmiyorsun/Nasıl oral seksle bulaşmıyor mu?**

HIV ile yaşayanlar tedaviye erişebildikleri sürece, virüs kanda belirlenemez seviyelere düşer ve böylece virüsün başkalarına aktarılması mümkün olmaz. Belirlenemeyen=Bulaşmayan(B=B) olarak tanımlanan bu evrede bilimsel olarak, aktarım olasılığı yoktur. Ayrıca, oral seks ile HIV'in aktarım olasılığı oldukça düşüktür ve özel koşullar gerektirir.

- **İlaçlar sana zarar vermiyor mu/ her gün ilaç kullanmak zor değil mi/ HIV ile yaşayanlar daha mı kısa yaşar/İlacı içmeyi bir gün kaçıırırsan virüs hemen aktarılabilir seviyelere mi çıkar?**

HIV tedavisi alan kişiler düzenli olarak doktor kontrolüne giderler. Bu kontroller sayesinde ilaçların yan etkileri minimuma düşürülür ve aldıkları tedavi sayesinde yaşam süreleri ve kaliteleri azalmadan hayatlarına devam ederler. Her gün ilaç kullanmak, kimileri için zorlayıcı kimileri için hayata düzen katan bir eylem olabilir. İlaç tedavisine devamlılığın zorlayıcı olması, çoğu zaman HIV ile yaşayanların HIVfobi deneyimleri ile yakından ilgilidir. İlaçları bir gün içmemek tedaviye bir zarar vermez, ancak, uygulanan tedavilerde düzenli ilaç kullanımı önemlidir.

- **Çevrene açık mısın/Bunu nasıl karşıladılar/İlk tanı aldığında neler hissettin? Çok zor olmalı...**

HIV epidemisinin medyada hak temelli bir yaklaşım yerine, sıkça sansasyonel şekillerde yer alması toplum içerisinde, HIV ile yaşayanların yaşamına dair davetsiz bir merak sebep olmuştur. Bu sebeple böylesi sorular, HIV ile yaşayanların çok sık karşılaştığı, cevap vermekten yorulduğu hatta bazen damgalama ve ayrımcılık deneyimlerini hatırlatması sebebiyle tetikleyici olabilecek sorulardır. Bu yüzden, HIV ile yaşayanlar anlatmadığı sürece bu gibi sorular sormamak gerekir.

- **HIV de corona gibi bir virüs ama corona olunca sizin gibi davranmıyoruz!!**

HIV çoğunlukla cinsel yolla, COVID-19 ise çoğunlukla virüs yüklü damlacıkların havada yayılmasıyla aktarılır. Toplumda virüslerin cinsiyeti, cinsel yönelimi varmış gibi bir algı olduğu ve cinsellik de tabu olarak algılandığı için, HIV ile yaşayanlara yönelik damgalama ve ayrımcılık korona ile enfekte olanlara nazaran çok daha güçlü ve yaygındır.

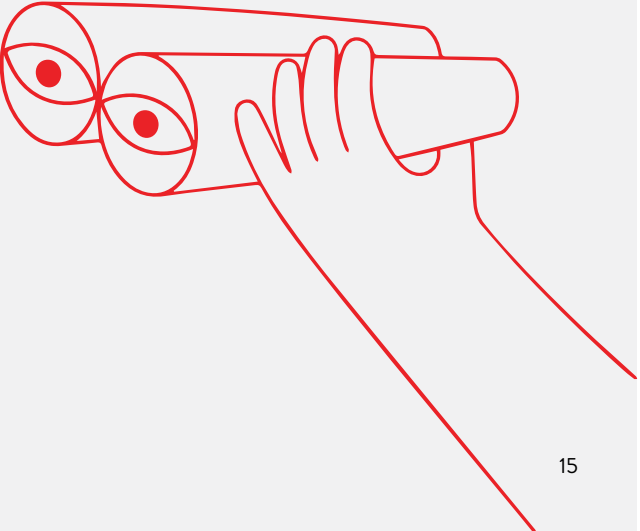

PEK MERAK EDİLENLER

- Yasal olarak 'HIV ile yaşayan bir kişi birliktelik yaşayacağı' kişiye açıklama yapmak zorunda mı? HIV statüsünü açıklamamak suç mudur?

Hayır, tabiki de değil. Tam tersi kişilerin HIV statüleri özel bir sağlık verisidir ve Sağlık Bakanlığı tarafından bile isimle değil, özel bir kodlama ile kayıtlar anonim olarak tutulur.

Kişilerin HIV statülerini rızaları olmadan paylaşmak, hakkında konuşmak, özel hayatın gizliliği ve mahremiyet hakkının ihlalidir ve Türk Ceza Kanunu'na göre suçtur.

- **HIV ile yaşıyanların cinsellik yaşayacağı kişiye/kişilere veya partnerlerine statüsünü açıklamaması karşı taraf için bu bir mağduriyet yaratmaz mı?**

Kişi, HIV ile yaşadığını test sonucu ile öğrendikten çok kısa bir süre sonra antiretroviral tedaviye başlanır. Bu tedavi ile kısa zamanda HIV ile yaşıyanların viral yükü, yani kanındaki virüs sayısı testler ile tespit edilemez düzeye düşer. Buna “Belirlenemeyen” durumu denir.

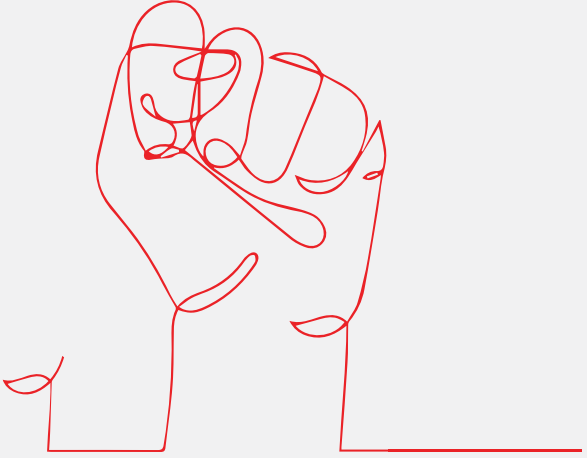
Uluslararası bilimsel çalışmalarda (Partner-I, II vb), çok sayıda HIV pozitif ve negatif çift ile yapılan araştırmalar gösterdi ki; düzenli tedavi alan HIV ile yaşıyanlardan negatif partnerlerine kondom kullanımı olmasa dahi, HIV aktarımı mümkün olmuyor.

İngilizce’de “U=U” (Undetectable =Untransmittable) Türkçe’de ise “B=B” (Belirlenemeyen=Bulaşmayan) sloganıyla yola çıkan aktivizm hareketi, HIV ile yaşıyanlara “bulaş” üzerinden kurulan damgalama ve ayrımcılığı sonlandırmayı hedefliyor.

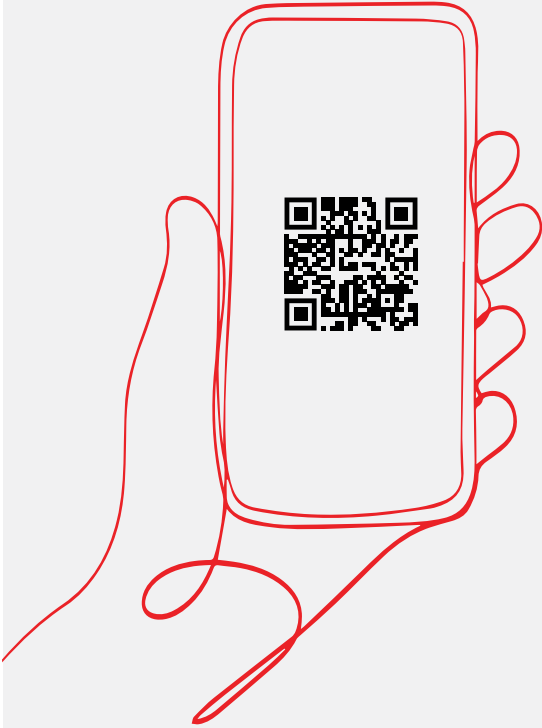

- **HIV ile yaşayan kişinin statüsünü açıklamasında ısrarcı olunması, cinsel şiddet midir? Neden?**

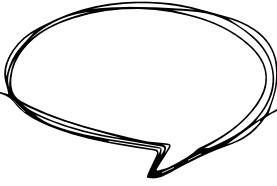
Evet, bu bir cinsel şiddettir. Çünkü HIV ile yaşadığını bilen ve düzenli tedavi alan kişilerden, B=B'den dolayı bir aktarım ihtimali yoktur. HIV ile yaşamak, gizli ve kişilere özel bir sağlık bilgisidir ve kişilerin, partnerleri tarafından HIV statülerini açıklamaya zorlanması bir cinsel şiddettir. Ayrıca güvenli cinsellikte korunmak, şahsi bir sorumluluktur. Kişilerin özel hayatını paylaşmama, güvenli bir cinsellik için kondom kullanımında ısrarcı olma ve aksi halde cinsel ilişkiyi sonlandırma hakkı vardır. Kimse partnerini istemediği bir şey yapmaya zorlayamaz, aksi halde cinsel şiddet söz konusu olacaktır.

**HIV VE AIDS
ALANINDA
AYRIMCILIKTAN
ARINMIŞ,
İNSAN HAKLARINA
DUYARLI BİR DİL
MÜMKÜN!**

www.pozitifdayanisma.org

 @pozitifdayanisma

 @pozitifdayanisma

 @pozitifdayanisma

 info@pozitifdayanisma.org

 www.pozitifdayanisma.org

 medium.com/@pozitifdayanisma

pozitif
dayanışma
HIV bilgi&destek